

szemmel indulunk a küzdelmesnek és fáradságosnak ígérkező, de jól végzett munka tudatának mindennél értékesebb jutalmával kecsegtető útunkra.

Koszorut helyezett a sirra Magyary Géza kitünő tanítványa és legközvetlenebb munkatársa Fabinyi Tihamér ny. miniszter is.

A kegyeletes megemlékezésen részt vettek az egyetemi ifjúságon kívül sokan a magyar jogászvilág kitünőségei közül: Szladits Károly e. i. dékán, Navratil Ákos, Magyary Zoltán és Marton Géza budapesti, Balás P. Elemér szegedi egyetemi tanár, Horváth Dániel, Biró Balázs, Sárffy Andor, Vincenti Gusztáv, Mártonffy Marcel, Beck Salamon, Szászy István, Vály Ferenc, Hetényi József, Pataky Ernő, Polgár Imre, ifj. Szigeti László, Vági József és mások.

Nizsalovszky Endre és Személyi Kálmán — egyetemi tanárok.

A Budapesti Pázmány Péter tudományegyetemnek néhai Magyary Géza halála óta üresedésben lévő perjogi tanszékére dr. Nizsalovszky Endre nyert kinevezést. Ezzel a kinevezéssel nemcsak az egyetemi oktatásügynek egy fájdalmasan érzett hiánya oldódott meg, de a jogi kari tanári testület is egy sokoldalú és nagy munkabírású értékkel gazdagodott Nizsalovszky személyében.

Személyi Kálmán a szegedi Ferenc József tudományegyetem római jogi tanszékére neveztetett ki. Személyi Kálmán a nálunk elhanyagolásnak induló római jog érdemes munkása, aki két kötetes római jogi tankönyvével jelentős érdemeket szerzett.

A két tanári kinevezést nagy örömmel köszöntjük annál inkább, mert úgy Nizsalovszky, mint Személyi lapunk megbeszült munkatársai és barátai.

IRODALOM.

A Polgári Jogi Határozatok Tára VIII. kötetének eljárásjogi határozatai.

A jogirodalomban élénk megvitatás tárgya a szokásjog vagy a törvényjognak előnyösebb volta az anyagi igazság, a jogbiztonság és a jogfejlődés szempontjából. Sokan a szokásjog előnyét a közfelfogás, a jogi szükséglethez való simulékonyságában, nagyobb fejlődésképességében látják, míg a kodifikálás hívei a jogbiztonság követelményeit hangsúlyozzák, a szokásjog pártolói a törvényjogban a jogfejlődés megnehezítését, a jog-

szabályok merevségét hibáztatják. E sorok írójának más alkalommal alkalma volt részletesen kifejteni,¹⁾ hogy a törvényjog az értelmezési szabályok útján egyrészt, az emberi szavaknak, melyekből a törvény szövege áll, fejlődésképeségénél, értelmi változásánál fogva, másrészt, mely a szavak fogalmi körébe tartozó életviszonyokhoz alkalmazkodik, a törvényjog mellett is a bírói értelmezésnek a szabályok sokaságának összevetése által a nem kodifikált általános jogi elvek figyelembe vételével olyan nagy szerepe van, hogy a jogfejlődésnek megmerevedésétől való félelem aaptalan, inkább azt lehet megállapítani, hogy törvényjog mellett is, a jogbiztonság követelménye távolról sem érhető el.

E tételek igazságát bizonyítják, ábrázolják a P. H. T. számos eljárásjogi elvi határozatai. A magyar perjog és végrehajtási eljárás kodifikálva van, sőt az idők változásával több reformtörvény alkalmazta az anyagot az újabb idők követelményeihez, a végrehajtási eljárásban pedig számos rendeleti intézkedés látott törvényhozási felhatalmazás alapján napvilágot. Ime mégis szükség volt az elvi ellentétek tisztázása és a jogbiztonság megerősítése végett elvi határozatokra, melyek sokszor igen jelentős és nemcsak gyakorlati, de rendszerbeli elméleti szempontból is fontos jogfejlesztést foglalnak magukban.

A magyar bírói gyakorlat a törvények értelmezése és a jogfejlesztés terén bölcs mérsékletet tanúsít a törvényszerűség és az értelmezésnek az anyagi igazságot, a célszerűséget szem előtt tartó iránya között. Az elvi határozatok szelleme mindig az a tudat, hogy a bíró nem törvényhozó, csak a törvény alkalmazója, viszon a Kúria tudatában van annak a súlyos, de magasztos kötelességének is, hogy a törvényt nem alkalmazhatja szószerinti értelmében a rendelkezésnek a jogrendszerbe való beillesztése és a törvényhozó által védeni kívánt érdeknek vizsgálata nélkül, nem helyezkedhetik a fiat justitia, pereat mundus álláspontjára, hanem az értelmezési szabályok és a rendszerbeli alap gondolatok széles alkalmazásával az absztrakt szabályt alkalmazná kell tenni, hozzá kell simítani az eldöntendő esethez, az egyedi anyagi igazsághoz, a méltányossághoz.

Például majdnem mindegyik határozat indokolását felhozhatnók. Helyszúke miatt csak egy-két határozat indokolását hozzuk fel például az indokolások általános jellemzéséül. Elsősorban a törvény szerinti jogi helyzetet igyekeznek tisztázni, azokat a törvényhelyeket, melyek tényállási eleme a konkrét tényállásnak megfelel és azután vonják le az alkalmazandó jogi szankciót. Ha a törvény értelme kétséget nem hagy, úgy a távolabbi, a rendelkezés céljából, a célszerűségből, az elérni kívánt

1) Szladits emlékkönyv. „Kodex és jogfejlődés.“

társadalmi hatásból való értelmezési eszközök a törvényhellyel szemben nem vétetnek igénybe, legfeljebb abból a célból, hogy a törvénynek célszerűségét, anyagi igazságát bebizonyítsák és így a jogbiztonság követelménye mellett a jogkereső közönségnek és a bíróságoknak igazságérzetét, lelki megnyugvását is előidézze.

Igy az 1058. számú elvi határozat, mely kimondja, hogy a külföldi felperes biztosítékadási kötelezettsége és az alperesnek erre való jogosultsága nem függ attól, hogy az alperes magyarországi vagy külföldi állampolgár, illetve jogi személy-e, döntését azzal indokolja, hogy a Pp. 124. §-a csak a felperes külföldi voltát és állampolgárságát említi a biztosítékadási kötelezettség szempontjából, de nem szól alperes külföldi vagy bel-földi voltáról és állampolgárságáról. De a törvényes döntés után az indokolás reáter, hogy ez a rendelkezés helyes rendszerbeli szempontból is, mert a perköltségbiztosíték intézménye a bel-földi ítélet külföldi végrehajtási viszonyosság hiányában való végrehajthatóságával van összefüggésben, ez pedig fennáll alperes állampolgárságára való tekintet nélkül. Igaz ugyan, hogy a törvény elsősorban a magyar állampolgárok védelmét célozza a külföldi felperesek alaptalan zaklatásaival szemben, abban az esetben, ha a külföldi felperes biztosíték és az ítélet külföldön való végrehajthatósága hiányában minden perköltség-kockázat nélkül perelhetne, de az alaptalan perlés veszélye az esetben is fennállhat, ha alperes nem magyar állampolgár, és az ilyen alaptalan perek a bíróságnak egyébként is hiábavaló munkát okoznának és a bíróságok munkáját meglassítanák, de egyúttal tekintélyüket is aláásnák. Azonkívül alperest a zaklatástól való szabadulása árán arra vinné rá a felperes, hogy alaptalan igényére valamit fizessen, áldozatot hozzon.

A Te. a fellebbezési érték bevezetésével számos vitás jogi kérdést vetett fel és egyes alsóbíróságok a Te.-nek a bíróságok tehermentesítése és a jogorvoslatok megszorítására irányuló célzatából a perorvoslatok újabb megszorító rendelkezéseit vezették le. Így a fellebbezési érdek révén visszautasították a fellebbezést abban az esetben, ha a peres fél az ítéleti fellebbezési érték alapján ugyan fellebbezéssel élhetne, de csak részben fellebbezett és ennek a részfellebbezésnek értéke kisebb, mint a fellebbezési érték. Az alsóbíróságok a Te. szelleméből azt következtették, hogy a fellebbezési értékkel a fellebbezési érdek akarta a törvény a fellebbezés megengedhetősége alapjául tenni, ez pedig aszerint igazodik, hogy a peres fél tényleg milyen összeg erejéig él fellebbezéssel. A Kúria a jogorvoslat megengedhetősége alapjára helyezkedik. Az indokolás szerint a Pp. 476. §-ának első bekezdése szerint a törvényszék mint elsőbíróság és a járásbíróság ítéletei ellen fellebbezésnek van helye, kivéve,

ha a törvény a fellebbezést kizárja. A Pp. 520. §-a szerint pedig a fellebbezési bíróságok ítéletei ellen felülvizsgálatnak van helye a Pp. 521—523. §-ai korlátai között. Ezekből a rendelkezésekből kitűnik, hogy az elsőbíróság ítéletei tekintetében a fellebbezés, a fellebbezési bíróság ítéleteinél pedig a felülvizsgálat a szabály és a jogorvoslat kizárása a kivétel, kétség esetében tehát ezeket a jogorvoslat-korlátozó rendelkezéseket megszorítólag kell értelmezni. Ugyanez a jogegységi határozat, amennyiben a bírói ítélet a teljesítési határidőt a törvényesnél vagy a felperes által keresetében előterjesztettnél hosszabban állapítja, a teljesítési idő tekintetében a kereseti kérelemtől eltérő megállapítást egyenlőnek veszi kiterjesztő értelmezéssel az elutasítással, azon megokolással, hogy ugyan kétségtelenül kisebb a fél sérelme a hosszabb teljesítési határidő melletti megítélésénél az igényének, mint a teljes elutasítás esetén, de mégis ehhez a félnek olyan fontos érdeke fűződhet, mely a hosszabb teljesítési határidőt egyezővé teszi a teljes elutasítással, ha pl. közben más hitelezők elvonhatják előle a fedezeti alapot és így követelése végrehajtás útján behajthatatlanná lesz. Ugyancsak ez az anyagi igazság érdekében a jogorvoslati lehetőségeket kiterjeszti a 80. sz. jogegységi határozatnak az a megállapítása, hogy a községi bíróság elé nem tartozó perekben fellebbezésnek van helye a perköltség viselésének és mennyiségének kérdésében, ha érdemben egyik fél sem élt fellebbezéssel vagy felperes keresetét az elsőbíróság ítéletének meghozatala előtt a perköltségekre szállította le. Az sem tesz különbséget ebben az esetben, hogy a megítélt perköltségek összege meghaladta-e a fellebbezési értékhatárt. Ugyancsak a jogorvoslatok megengedhetőségének kiterjesztő értelmezése, illetve a korlátozó rendelkezések megszorító magyarázata jut kifejezésre az 55. számú jogegységi döntvényben, mely az elsőbíróság végzése ellen a felfolyamodást akkor is megengedi, ha az elsőbíróság az ügy érdemében végleg határoz és a Pp. 551. §-ának a fellebbviteli bíróságokra vonatkozó felfolyamodási korlátozását a törvény szövege szerint megszorítólag értelmezi annak folytán, hogy a végzések elleni felfolyamodás lehetősége a szabály. Ugyancsak azt a felfogást juttatja kifejezésre az 1068. számú elvi határozat, mikor a Pp. 564. §-ában a második perújításra vonatkozó korlátozó rendelkezését („ha a fél a bizonyítékot sem az alapperben, sem az újított perben nem használhatta“) úgy értelmezi, hogy ha az első perújítási eljárás jogerős befejezése után kér valamelyik fél újabb perújítást, azzal az indokolással, hogy a törvényes feltétel csak az első perújítási eljárás jogerős befejezésével nyer megvalósítást.

Ahol azonban az értelmezési szabályokkal nem lehet a törvény vitatható helyességű szabályát máshogy értelmezni, ott a határozatok tudatában jogalkalmazó szerepüknek, a törvényes

röndelkezéсэн nem változtatnak. Így a Te. képesán rámutatnak arra, hogy a perköltségek megszüntetése esetén a fellebbezés kizárása esetleg a félnek a fellebbezési értékhatárt meghaladó érdekét sérti. de a törvény határozott rendelkezése ennek megengedését kizárja és a törvényt igazolva látja az indokolás azzal, hogy a jogorvoslatok megengedése szabályainál fontos a határozott szabályozás, a jobbiztonság, már pedig a költségek megszüntetése esetén a megítélendő költségek összege határozatlan.

Az anyagi igazságnak a dogmatikus, formai értelmezéssel szemben való érvényesítése a 79. számú jogegységi határozat, mely a fellebbezés nyilvános előadásán megjelenő ügyvéd költségét megítélendőnek tartja, ha nem is vált a felszólalása szükségessé, mert a törvény azért szabályozta a fellebbezés elintézését nyilvános előadás keretében, hogy azon a fél jogi képviselője megjelenhessen, az előadást ellenőrizze és hogy a felszólalás szükséges-e, csak az előadás meghallgatása után döntheti el. Az anyagi igazság és a pergazdaságosság sugallta a 71. számú jogegységi határozatot, mely lehetővé teszi a felülvizsgálati bíróságnak a feloldó határozat után, hogy jogi állásfoglalását megváltoztassa, amit a határozat törvényszerűleg is megindokol azzal, hogy a feloldó végzés tulajdonképpen pervezető határozat, melyhez a bíróság kötvе nincs, de hozzáteszi a célszerűségi indokokat is. „A bíróság az anyagi jog megvalósítására irányuló feladatának rendszerint annál jobban tud eleget tenni, minél szabadabban járhat el a perben felmerülő jogi és ténykérdések elbírálásában. Ennek a szabadságnak a teljességéhez pedig az is hozzátartozik, hogy a bíróság valamely kérdésben a korábban elfoglalt álláspontjától, mégha azt az eljárás folyamán kifejezésre juttatta is, jobb meggyőződésének az érvényre juttatása céljából eltérhessen“. Jogpolitikai nyomós okok nem engedik meg ennek az elvnek feltétlen érvényesülését, ezt a célt szolgálja az anyagi jogerő is és a bíróságoknak az eljárás folyamán határozatokhoz való kötöttsége, de ezek a rendelkezések az ítékezés szabadságát korlátozzák, mondja a határozat, tehát megszorítólag értelmezendők.

A Kúria a jogorvoslati korlátozásokat és az anyagi igazság korlátlan érvényesülését jogpolitikai okokból korlátozó jogszabályokat megszorítólag értelmezi, a főszabály az anyagi igazság érvényesülése, a korlátok pedig csak jogpolitikai kivételes szükségyszerűségeen alapulnak és így megszorítólag értelmezendők.

Az elvi határozatok igen sok hatásköri és illetékességi döntést is tartalmaznak, melyek vezető elve szintén a törvény szavának tisztelete és e szabályok garanciális fontossága mellett a célszerűség, a gyakorlatiasság. Az ügyvédi költségek érvényesítésére vonatkozó döntésekből azonban meg kell állapítanunk, hogy a döntésre hivatott hatóságok szétforgácsolása, mikor egy

homogén magánjogi igényről van szó, sok jogbizonytalanságra ad okot és pergazdasági szempontból is helytelen. Az ügyvédi költség iránti pereknek értékhatáron belül a községi bíróság előtti érvényesítése igen sérelmes az ügyvédre nézve s annak a törekvésnek sem felel meg, hogy a költségeket lehetőleg az érdemben eljáró bíróság állapítsa és ítélje meg.

Pergazdasági szempontból helyeselhető az 1060. számú elvi határozat döntése, mely szerint a közbenszóló ítéletnek az egész kereseti jogalapra kell kiterjednie úgy, hogy meghozatalával már csak a követelés összege maradjon bizonytalanságban. Így a közbenszóló ítéletnek kell döntenie a kármegosztás mértéke és abban a kérdésben, hogy a jogosultnak merült-e fel kára, mert egyébként a bíróság hiábavaló munkának lehet kitéve, ha a mennyiség kérdésében tartott tárgyaláson kiderül, hogy a közbenszóló jogalapot megállapító ítélet ellenére nincsen kár és így a végítélet elutasító lesz.

A végrehajtási jog körében hozott elvi határozatok egy része a végrehajtási mentességek értelmezésével foglalkozik. E határozatok a törvény értelmezésénél, amennyiben a törvény szövege megengedi, figyelembe veszik, hogy a döntés által két ellentétes érdeket kell méltányosan kiegyenlíteni: a hitelezői és a közhitel érdekét egyrészt, az adós létfenntartási, a köz szempontjából is fontos érdekét másrészt. Így a 89. számú jogegységi határozat indokolása megjelöli egyik szempontként a hitelezőnek végrehajtható követelése minél gyorsabb és teljesebb kielégítését, amely szempont méltánylása nélkül hitel és hiteligazdaság ki sem fejlődhetnék, másrészt azt a szempontot, hogy kétségtelenül minden vagyontárgy a létfenntartás célját is szolgálja. A munkából élő végrehajtást szenvedőnek a megfosztása a létfenntartását biztosító munka eszközeitől — folytatja az indoklás — a végrehajtásnak olyan kiméretlen és a gyengébb fél érdekét figyelmen kívül hagyó módja lenne, mely a hitelező érdekét sem szolgálná. Ugyanis, ha az adós nem dolgozhat, akkor egyes hitelezők követelése éppen azáltal lesz végleg behajthatatlanná, hogy az adós kereseti tevékenységének folytatása a munkaeszközök elvonása által lehetetlenné válik. A 83. számú jogegységi határozat indokolása a tartás céljára szolgáló időszakos követeléseknek rendeltetéses jellegét és hitelezők kielégítése céljából e rendeltetészerű felhasználás veszélyeztetésének tiltott voltát hangsúlyozza. Ez a határozat is utal a végrehajtási mentességeknel figyelembeveendő már említett két ellentétes érdekre.

A 89. számú jogegységi határozat, mely a kisiparosok gépeire is kiterjeszti a végrehajtási mentességet a törvényen alapuló, de az életviszonyok fejlődését tekintetbe vevő törvény-magyarazás és jogfejlesztés szép példája. Az említett 83. számú jogegységi határozat a hitbizományi birtokos és családtagjai

tartását a hitbizományi hasznoknak zár alá vétele esetén biztosítja. Az egyházi adók lefoglalhatatlanságáról szóló döntés példája annak, hogy az elméleti tudás és a jogrendszernek, nemcsak a magánjog keretén belül, hanem a közjoggal és a pénzügyi joggal való összefüggéseinek ismerete, mennyire szükséges a helyes jogi döntéshez. Az élelmiszerek vételárára vonatkozó követelésnek a végrehajtási mentességekkel való viszonyát tárgyazó 76. számú jogegységi határozat szépen kidolgozott indokolásának hangsúlyozása mellett, helytelennek tartjuk a hitelező, de az adósnak hitelszerzési érdeke szempontjából is, amit más alkalommal e sorok írója a Polgári Jog hasábjain részletesen kifejtett.²⁾

A Kúria tudatában van annak, hogy a kielégítési, de a biztosítási végrehajtási jog is az adósnak nézve igen nagy értékrombolással és érdeksérelemmel jár, ezért a végrehajtásnak megkivánt törvényes feltételeit szigorúan magyarázza. Az 1088. számú elvi határozat szerint csak a szigorúan a bérösszeg fogalmi körébe vonható követeléseket védi a törvényes zálogjog. az 1093. elvi döntés szerint a jelzálog tulajdonosának a megüresedett ranghellyel való rendelkezési joga, mint személyes jog, le nem foglalható, az 1096. számú elvi határozat a kereskedelmi könyveket nem tartja oly magánokiratnak, melynek alapján a Pp. 50. §-a alapján, mint a Pp. 317. §-ában említett magánokirat alapján, biztosítási végrehajtásnak van helye.

Viszont súlyt helyez arra a Kúria, hogy a végrehajtás felfüggesztése a hitelező biztosítását ne tegye lehetetlenné, mikor az 1077. számú elvi határozat különben a törvény értelmének is megfelelőleg kimondja, hogy az alapperbeli ítélet végrehajtásának a Pp. 572. §-a alapján való felfüggesztése nem akadályozza a végrehajtás elrendelését és foganatosítását, hanem csak a további végrehajtási lépéseket.

Helyesen a végrehajtási jognak közjogi jellegét domborítja ki az 1075. számú elvi határozat, mely szerint a felek okirati megállapodása alapján nem lehet sem kielégítési sem biztosítási végrehajtást foganatosítani, hanem csak a végrehajtási törvényekben határozottan szabályozott esetekben. Más kérdés az, hogy jogunkban a követelések, a jogok biztosítása hiányosan van szabályozva. De kétségtelen, hogy a biztosítási intézkedések kiterjesztése esetén a mai biztosítási végrehajtásnak a kielégítési végrehajtással azonos hatása és terjedelme a bekövetkező súlyos érdeksérelemre való tekintettel megszükitendő különösen a szoros zár tekintetében.

Lapozva az elvi határozatok könyvét, megnyugvással állapíthatjuk meg, hogy a magyar igazságszolgáltatásnak a hagyó-

²⁾ Polgári Jog, 1935 december, 631. oldal.

mányok és a jogfolytonosság tiszteletét a jogfejlődéssel összeegyeztető, a törvény szava és akarata előtt meghajló, de az értelmezés élénkségével az életviszonyokat szem előtt tartó iránya változatlanul megmaradt a válságok közepette, melyek nemzetünket érték.

Szépen fejezi ki ezt a harmóniát a fenti szempontok között a 78. számú jogegységi határozat indokolása:

„A helyes törvényt magyarázat elvei szerint ugyan a bíró nem elégedhetik meg a törvény betű szerint vett értelmének a megállapításával, hanem a törvényhozásnak a törvényben kifejezésre jutó valódi akaratát kell felderítenie, azonban ennek szem előtt tartásával sem lehet a törvény értelmezésénél abból a feltevésből kiindulni, hogy a törvény szövege nem fejezi ki hiven a törvény helyes értelmét. A nyelvtani magyarázat eredményét mindenesetre figyelembe kell venni s a törvény értelmét csak akkor lehet azzal ellentétesen megállapítani, ha az értelmezés tárgyául szolgáló rendelkezésnek a törvény egyéb rendelkezéseivel vagy más, hatályban lévő törvénnyel való egybevetése esetleg a törvénynek a törvényhozási előmunkálatokból vagy más alkalmas módon megállapítható célja és alapelvei vagy más rendelkezésre álló és erre alkalmas adatok minden e körülmény egybevetésével alapos és megnyugtató következtetést engednek arra, hogy a törvény valójában más rendelkezést akart tenni, mint amit szövegének nyelvtani értelme kifejezésre juttat.“

Ifj. Dr. Szigeti László.

A mozgóiényképészeti művek szerzői joga.

Fenti címen jelent meg legújabbán dr. Győri Andor és dr. Kallós György filmjogi szakmunkája. A filmjog elméletének és gyakorlatának a szintézisét hirdető kitünő könyvnél érdemes a jogirodalom művelőinek megállaniok, hiszen a fiatal szerzők e reprezentatív könyve valóban hézagpótló, amidőn sikerült egy-egybe öleli fel a szerzői jog ez újabb rohamosan fejlődő ágának legtöbb elméleti problémáját és legjelentősebb gyakorlati megoldásait.

Mielőtt a munka gondolatmenetét röviden vázolnók, általános kritika gyanánt annyit jegyezhetünk meg, hogy az elméleti részek kissé szintelenek és jelentéktelenek: szerzők többnyire megelégednek azzal, hogy röviden utalnak néhány, a hatalmas német szakirodalomból leszűrődő, közismert tételre és ezeket fejlesztik tovább, vagy ezekkel polemizálnak. A könyv legnagyobb értéke a gyakorlati jellegű kérdések helyes felvetése, ügyes „de lege ferenda“ magyarázatok keretében való megoldása, valamint az egyes államok újabb bírói gyakorlatának szemléletes összeállításá. A szerzői jog jellegzetes vonásainak rövid bevezetést szentelnek szerzők; már ehelyütt is helye-